

Nr 182.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1939 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriska avlöningsbestämmelser under budgetåret 1939/40 för vissa kommunanställda lärare m. fl.

(2:a avd.)

I en den 3 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 176, har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att avlöning åt lärare vid folk- och småskolor och med dem i avlöningshänseende likställda befattningshavare samt åt nomadlärare och lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor må i huvudsak efter av föredragande departementschefen föreslagna provisoriska grunder under budgetåret 1939/40 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Departementschefen har inledningsvis anført, att han i årets statsverksproposition vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor framhållit, att avlöningsbeloppen för folk- och småskollärare, nomadlärare samt lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor borde från och med nästa budgetår anpassas efter civila avlöningsreglementets bestämmelser. Samtidigt uttalade departementschefen, att frågan i vad mån övriga föreskrifter i civila avlöningsreglementet kunde och borde göras tillämpliga å ifrågavarande lärarpersonal syntes få bero på närmare utredning.

För omförmälda lärarpersonal hava löneregleringar, grundade på det vid nyreglerade statliga verk gällande lönesystemet, nyligen blivit genomförda. Löneregleringarna hava trätt i kraft, vad angår folk- och småskollärare den 1 januari 1938, i fråga om nomadlärare den 1 juli 1938 och beträffande lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor den 1 januari 1939.

Ehuru löneregleringarna, såsom nyss nämnts, grundats på det statliga lönesystemet för nyreglerade verk, förete avlöningsbestämmelserna på flera betydelsefulla punkter väsentliga avvikelser från de bestämmelser, vilka gälla vid nämnda verk. Särskilt är så fallet i fråga om avlöningsbestämmelserna för folk- och småskollärare och nomadlärare. I vad mån och på vad sätt vid lönebestämmelsernas anpassning efter civila avlöningsreglementet avvikelser

böra bibehållas, är en fråga som enligt departementschefens mening torde tarva särskild utredning genom sakkunniga. Sådan utredning synes departementschefen också erfordras för klarläggande av de ekonomiska konsekvenser, som en tillämpning å de kommunanställda lärarna av vissa bestämmelser i civila avlöningsreglementet medför, samt av de organisatoriska problem som därvid uppkomma.

Vid nu angivna förhållanden har förslag till ny definitiv lönereglering för ifrågavarande lärarpersonal icke ansetts böra föreläggas årets riksdag. Enligt Kungl. Maj:ts föreliggande förslag skulle man i stället för nästa budgetår begränsa sig till provisoriska åtgärder, varigenom själva avlöningsbeloppen anpassas efter civila avlöningsreglementets avlöningsbelopp.

Departementschefen har med avseende på de allmänna grunderna för den sålunda ifrågasatta anpassningen anfört huvudsakligen följande.

Beträffande andra befattningshavare än timplärare innebär en dylik anpassning i första hand, att i stället för de lönebelopp, som nu gälla för vederbörande löneklasser, tillämpas de lönebelopp, som enligt löneplan A i civila avlöningsreglementet gälla för löneklasser med motsvarande ordningsnummer. Befattningshavarna böra i samband härmed bliva berättigade till rörligt tillägg enligt civila avlöningsreglementets bestämmelser och efter samma procenttal, som komma att fastställas för befattningshavare underkastade nämnda reglemente. I fråga om kallortstillägg torde under provisorietiden böra tillämpas civila avlöningsreglementets belopp för sådana tillägg. Vidare böra, i den mån så lämpligen kan ske, för tjänstledighetsavdrag tillämpas civila avlöningsreglementets avdragsregler.

Å andra sidan bör avlöningsbeloppens provisoriska anpassning efter civila avlöningsreglementets avlöningsbelopp medföra, att de tillfälliga löneförmåner, som befattningshavarna nu åtnjuta i form av provisoriskt dyrtortstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning och dyrtidstillägg, bortfalla. Ej heller bör befattningshavare, å vilken de provisoriska bestämmelserna bliva tillämpliga, vara berättigad uppbära honom enligt gällande bestämmelser eventuellt tillkommande personlig lönefyllnad. Uppenbarligen böra däremot de provisoriska bestämmelserna icke inverka på befattningshavares rätt till personlig pensionsfyllnad.

Som följd av att rätten till dyrtidstillägg bortfaller böra vissa i vederbörande avlöningsbestämmelser stadgade arvodesbelopp och lönetillägg provisoriskt omregleras, varjämte föreskrifter böra meddelas om rätt för befattningshavarna att övergångsvis uppbära barntillägg.

Vad angår sistnämnda fråga må erinras, att 1938 års riksdag beslöt, att de tjänstemän, som omedelbart före övergången till civila avlöningsreglementet uppbure barntillägg, skulle berättigas övergångsvis bibehållas vid denna förmån för *samtliga* tilläggsberättigande barn.

I betänkande den 21 december 1938 med förslag till civilt icke-ordinarie reglemente har 1936 års lönekommitté föreslagit, att för de tjänstemän, som övergå på sistnämnda reglemente, skulle vad angår avvecklingen av nuvarande barntillägg vidtagas samma anordning, som enligt riksdagens beslut skall tillämpas beträffande i civila avlöningsreglementet avsedda tjänstemän i allmänhet.

Vad sålunda beslutats och förordats beträffande ordinarie och icke-ordinarie statstjänstemän torde böra tillämpas jämväl i fråga om nu förevarande befattningshavare, i den mån de åtnjuta avlöning för kalenderår.

Emellertid förekomma bland de befattningshavare, om vilka här är fråga,

vissa grupper, inom vilka befattningshavarna på grund av för dem gällande anställningsvillkor uppbära avlöning för läsår. I fråga om rätt till barn-tillägg för dessa befattningshavare, torde i huvudsak samma grunder böra tillämpas, som bliva gällande för statsanställda befattningshavare med motsvarande avlöningsförhållanden.

Timlärarna, från vilka helt bortsetts i det föregående, åtnjuta vid ifrågasvarande skolor arvode för veckotimme. Arvodet motsvarar viss kvotdel av lönebeloppet för viss löneklass. För provisorietiden synes arvodet böra omregleras och därvid anpassas efter de provisoriska lönebeloppen. I samband härmed bör nu gällande rätt att erhålla dyrtidstillägg bortfalla. Ej heller synes rörligt tillägg böra utgå å timlärnarnas arvoden.

Timlärarna torde i allmänhet icke böra åtnjuta rätt att övergångsvis uppbära barn-tillägg. Om emellertid så i något fall skulle visa sig skäligt, torde Kungl. Maj:t böra äga rätt bestämma, att barn-tillägg skall utgå. Härvid bör krävas, att timlärarens undervisningsskyldighet omfattat och i fortsättningen omfattar minst 20 veckotimmar.

Det är naturligt att man vid ett sådant provisorium, som här ifrågasättes, bör eftersträva att icke rubba de gällande föreskrifterna mera än som erfordras för det egentliga syftemålet vinnande. Med hänsyn härtill torde avlöningsbestämmelserna icke böra, utöver vad nu föreslagits, modifieras i samband med provisoriet. Detta innebär, bland annat, att gällande föreskrifter om befattningshavarnas löneklassplacering bibehållas oförändrade.

Det är vidare av praktiska skäl önskvärt, att så många som möjligt av befattningshavarna erhålla sin avlöning enligt de provisoriska bestämmelserna. Om man bortser från dem, vilka äro berättigade till personlig lönefyllnad, synes hinder icke möta att föreskriva, att de provisoriska bestämmelserna obligatoriskt skola tillämpas. De enligt dessa föreskrifter utgående avlöningsförmånerna komma nämligen att väsentligt överstiga de avlöningsförmåner, som garanterats befattningshavarna genom nu gällande avlöningsreglementen. Såsom i statsverkspropositionen påpekades bör särskild utredning igångsättas med uppgift att närmare undersöka frågan, i vad mån och på vad sätt de för ifrågasvarande lärarpersonal gällande avlöningsbestämmelserna kunna och böra anpassas efter civila avlöningsreglementets föreskrifter. När definitivt, av statsmakterna godkänt förslag till sådan löne-reglering föreligger, böra ordinarie och vissa med dem jämförliga befattningshavare få välja, huruvida de vilja kvarstå på nu gällande eller övergå till ny lönestat. Den omständigheten, att befattningshavare under nästa budgetår erhållit lön enligt de provisoriska föreskrifterna, bör icke på något sätt påverka hans rätt att i samband med den definitiva löne-regleringen välja, huruvida han vill övergå på ny eller kvarstå på nuvarande lönestat.

De befattningshavare åter, som äro berättigade till personlig lönefyllnad torde böra äga kvarstå på nuvarande lönestat, därest de göra anmälan i sådant hänseende inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid. Befattningshavare, som gjort dylik anmälan, böra under nästa budgetår äga åtnjuta provisoriskt dyrtidstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning samt dyrtidstillägg enligt nu gällande bestämmelser, dock bör barn-tillägg allenast få utgå för barn, för vilka befattningshavarna varit berättigade att åtnjuta sådant tillägg under andra kalenderkvartalet 1939. Även om sådan anmälan gjorts, bör befattningshavaren äga rätt att i samband med den definitiva löne-regleringen välja, huruvida han vill övergå på ny eller kvarstå på nuvarande lönestat.

Givetvis böra de provisoriska bestämmelserna icke bliva tillämpliga å be-

fattningshavare, som kvarstår på s. k. äldre lönestat, d. v. s. de lönebestämmelser som gällde före de senaste löne regleringarna.

Departementschefen har härefter lämnat en närmare redogörelse för de bestämmelser, vilka vid en provisorisk reglering av lönebeloppen enligt de i det föregående angivna allmänna riktlinjerna böra meddelas för de olika befattningshavargrupperna. Departementschefen har härvid sammanfattningsvis anfört följande.

De normalt utgående löneförmåner, som för närvarande tillkomma andra lärare vid folk- och småskolor än timlärare, utgöras av lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, provisoriskt dyrortstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning samt dyrtidstillägg. Lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor åtnjuta lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan lönebeloppen för den löneklass, läraren tillhör, och närmast högre löneklass. Till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola ävensom till biträdande manlig lärare vid folkskola utgår lönetillägg med 450 kronor för år räknat. Vidare åtnjuta vissa lärare vid folk- och småskolor inom rikets nordligaste gränssorter språktillägg med ett årligt belopp av 150 kronor. Å nämnda löne- och språktillägg utgår dyrtidstillägg.

Beträffande folk- och småskollärarna och med dem i avlöningshänseende likställda befattningshavare — med undantag dock för timlärare — torde vid en provisorisk reglering av lönebeloppen enligt förut angivna riktlinjer böra föreskrivas:

1. att i stället för de lönebelopp, som nu gälla för vederbörande löneklasser, skola tillämpas de lönebelopp, som enligt löneplan A i civila avlöningsreglementet gälla för löneklasser med motsvarande ordningsnummer;

2. att rörligt tillägg skall utgå enligt civila avlöningsreglementets bestämmelser och efter samma procenttal, som komma att fastställas för befattningshavare underkastade nämnda reglemente;

3. att i stället för de kallortstilläggsbelopp, som äro angivna i 15 § avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor, skola tillämpas de belopp, vilka angivas i 20 § civila avlöningsreglementet;

4. att i stället för de belopp för tjänsledighetsavdrag, som äro angivna i 17 § avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor, skola tillämpas de belopp för A-avdrag, vilka för löneplan A angivas i 12 § civila avlöningsreglementet;

5. att lönetillägget åt manliga småskollärare m. fl. å 450 kronor skall provisoriskt höjas till 510 kronor för år;

6. att språktillägget å 150 kronor skall provisoriskt höjas till 180 kronor för år;

7. att barntillägg skall övergångsvis utgå på sätt i det föregående angivits; samt

8. att provisoriskt dyrortstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning, dyrtidstillägg och personlig lönefyllnad icke må åtnjutas.

Timlärare i läsämnen vid folk- och småskolor åtnjuta arvode för veckotimme, som motsvarar lönebeloppet för lägsta löneklassen för extra ordinarie och vikarierande lärare i folk- respektive småskola — således 14 respektive 6 löneklassen — dividerat med 30. En provisorisk omräkning av dessa arvodesbelopp, å vilka dyrtidstillägg för närvarande utgår, med hänsyn till de nya löneklassbeloppen giver följande resultat:

	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	k r o n o r								
Timlärare vid folkskola	127	133	138	143	148	153	159	164	169
Timlärare vid småskola eller mindre folkskola ..	87	90	94	98	101	105	108	112	116

Å de provisoriska arvodesbeloppen skall dyrtidstillägg ej utgå. Beträffande timlärares rätt till barntillägg hänvisas till vad i det föregående anförts.

De normalt utgående löneförmåner, som för närvarande tillkomma *nomadlärarna*, utgöras av lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning samt dyrtidstillägg. Till nomadlärarna utgår vidare lönetillägg med 150 kronor för kalenderår respektive läsår. Därjämte utgår till manlig lärare vid visteskola särskilt lönetillägg med 450 kronor för år räknat. Å nämnda lönetillägg åtnjutes dyrtidstillägg.

Beträffande nomadlärarna torde vid en provisorisk reglering av lönebeloppen enligt förut angivna riktlinjer böra föreskrivas:

1. att i stället för de lönebelopp, som nu gälla för vederbörande löneklasser, skola tillämpas de lönebelopp, som enligt löneplan A i civila avlöningsreglementet gälla för löneklasser med motsvarande ordningsnummer;

2. att rörligt tillägg skall utgå enligt civila avlöningsreglementets bestämmelser och efter samma procenttal, som komma att fastställas för befattningshavare underkastade nämnda reglemente;

3. att i stället för de kallortstilläggsbelopp, som äro angivna i 15 § avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor, skola tillämpas de belopp, som angivas i 20 § civila avlöningsreglementet;

4. att i stället för de belopp för tjänstledighetsavdrag, som äro angivna i 17 § avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor, skola tillämpas de belopp för A-avdrag, vilka för löneplan A angivas i 12 § civila avlöningsreglementet;

5. att lönetillägget å 450 kronor till manliga lärare vid visteskolorna skall provisoriskt höjas till 510 kronor för år;

6. att lönetillägget å 150 kronor skall provisoriskt höjas till 180 kronor för kalenderår respektive läsår;

7. att barntillägg skall övergångsvis utgå på sätt i det föregående angivits, samt

8. att provisorisk avlöningsförstärkning och dyrtidstillägg icke må åtnjutas.

De normalt utgående löneförmåner, som för närvarande tillkomma andra lärare vid *kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor* än timlärare, utgöras av lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, provisoriskt dyrtidstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning samt dyrtidstillägg. Till innehavare av rektorsbefattning och till vikarierande rektor utgå särskilda arvoden. Dessa motsvara olika multipler av 480 kronor, vilket senare belopp motsvarar intervallen mellan de högre löneklasserna i den nu gällande löneplanen. Vidare åtnjutes tillsynslärare särskilt arvode med högst 200 kronor för läsår. Å nämnda arvoden uppbäres dyrtidstillägg. I vissa fall äro befattningshavarna därjämte berättigade till personlig lönefyllnad.

Beträffande de lärare, om vilka nu är fråga, torde vid en provisorisk reglering av lönebeloppen enligt förut angivna riktlinjer böra föreskrivas:

1. att i stället för de lönebelopp, som nu gälla för vederbörande löneklasser, skola tillämpas de lönebelopp, som enligt löneplan A i civila avlöningsreglementet gälla för löneklasser med motsvarande ordningsnummer;

2. att rektorsarvodena omregleras provisoriskt till att motsvara multipler av 495 kronor i stället för av 480 kronor (det förra beloppet motsvarar intervallen mellan löneklasserna 24—32 i löneplan A i civila avlöningsreglementet);

3. att rörligt tillägg skall utgå enligt civila avlöningsreglementets bestämmelser och efter samma procenttal, som komma att fastställas för befattningshavare underkastade nämnda reglemente; skolande sådant tillägg beräknas jämväl å rektorsarvode;

4. att i stället för de kallortstilläggsbelopp, som äro angivna i 11 § gällande avlöningsreglemente, skola tillämpas de belopp, som angivas i 20 § civila avlöningsreglementet;

5. att i stället för de belopp för tjänstledighetsavdrag, som äro angivna i 13 § 1 mom. gällande avlöningsreglemente, skola tillämpas de belopp för A-avdrag, vilka för löneplan A angivas i 12 § civila avlöningsreglementet (däremot ändras beloppen för s. k. B- och C-avdrag icke under provisorietiden);

6. att tillsynsläraryrvodet å 200 kronor skall provisoriskt höjas till 230 kronor;

7. att barntillägg skall övergångsvis utgå på sätt i det föregående angivits; samt

8. att provisoriskt dyrortstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning, dyrtidstillägg och personlig lönefyllnad icke må åtnjutas.

Arvodena åt adjunktskompetenta respektive icke-adjunktskompetenta timlärare i teoretiska läroämnen samt sådana praktiska läroämnen, som av Kungl. Maj:t bestämmas, överensstämma vid kommunala flickskolorna, kommunala mellanskolorna och praktiska mellanskolorna med nuvarande arvoden åt timlärare i läroämnen vid de allmänna läroverken. Arvodet åt timlärare i läroämne vid högre folkskola överensstämmer med arvodet åt icke-adjunktskompetent timlärare i läroämne vid allmänt läroverk.

Arvodena åt timlärare i teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott överensstämma med arvodena åt motsvarande timlärare vid allmänna läroverken.

Arvodena åt timlärare i manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål ävensom, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnat, åt timlärare i praktiskt läroämne vid praktisk mellanskola eller i yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola överensstämma med nuvarande arvoden åt timlärare i manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål vid de allmänna läroverken. Till timlärare i praktiskt läroämne vid praktisk mellanskola eller i yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola kan efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen för sammanlagt högst sex veckotimmar inom varje klassavdelning av andra, tredje och fjärde klasserna utgå ett tilläggsarvode med högst 45 kronor för varje veckotimme.

I ett den 1 februari avgivet förslag till vissa ändrade avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statens undervisningsväsende har förordats en omreglering av timlärararvodena vid, bland annat, de allmänna läroverken med hänsyn till civila avlöningsreglementets ändrade lönebelopp. En motsvarande omreglering för nu ifrågakvarande kommunanställda lärare giver följande resultat:

L ä r o a n s t a l t	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	k r o n o r								
<i>Vid kommunal flickskola, kommunal mellanskola och praktisk mellanskola.</i>									
I teoretiskt läroämne samt sådant praktiskt läroämne, som av Kungl Maj:t bestämmes:									
Timlärare, som äger behörighet att vinna anställning som extra ordinarie adjunkt eller att genomgå provårskurs	197	204	212	219	227	234	242	249	257
Annan timlärare	171	178	185	191	198	205	211	218	225
I teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott.....	143	149	154	159	165	171	176	182	187
I manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål samt vid praktisk mellanskola i praktiskt läroämne, där ej Kungl. Maj:t för sådant ämne föreskrivit högre arvode	121	126	131	136	141	146	151	156	161
<i>Vid högre folkskola, allmän och yrkesbestämd.</i>									
I läroämne	171	178	185	191	198	205	211	218	225
I teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott.....	143	149	154	159	165	171	176	182	187
I manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål samt vid yrkesbestämd högre folkskola i yrkesämne, där ej Kungl. Maj:t för sådant ämne föreskrivit högre arvode	121	126	131	136	141	146	151	156	161

Det förut nämnda tilläggsarvodet å 45 kronor för veckotimme bör i samband härmed provisoriskt höjas till 50 kronor.

Å de provisoriska arvodesbeloppen skall dyrtidstillägg ej utgå. Beträffande timlärares rätt att övergångsvis uppbära barntillägg hänvisas till vad i det föregående anförts.

Enligt departementschefens förslag torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de för genomförande av ifrågavarande förslag erforderliga bestämmelserna. För den kostnadsökning, förslaget genomförande kan beräknas medföra för statsverket, har chefen för ecklesiastikdepartementet lämnat närmare redogörelse i samband med behandlingen av vederbörande anslagsfrågor.

Vad av Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagits rörande grunderna för en provisorisk anpassning av avlöningsbeloppen för vissa kommunanställda lärare samt nomadlärare efter civila avlöningsreglementets avlöningsbelopp har icke givit utskottet anledning till erinran. Beträffande de olika detaljbestämmelserna får utskottet framhålla, att i punkten 6 av de ovan angivna bestämmelserna för lärare vid kommunala flickskolor m. fl. bör i samband med den slutliga redigeringen framför arvodesbeloppen införas ordet »högst».

Utskottet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att avlöning åt lärare vid folk- och småskolor och med dem i avlöningshänseende likställda befattningshavare samt åt nomadlärare och lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor må i huvudsak efter av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 mars 1939 föreslagna provisoriska grunder samt med iakttagande av vad utskottet i det föregående anfört under budgetåret 1939/40 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Stockholm den 16 maj 1939.

På statsutskottets vägnar:

C. P. V. GRÄNEBO.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo, Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson, Asplund, Nilsson* i Landeryd, *Pauli, von Heland, Andersson* i Rixö, *Boman, Bergman* och *Domö*; samt

från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Törnkvist, Svensson* i Grönvik, *Persson* i Falla, *Ward, Holmdahl, Persson* i Tidaholm, *Åqvist, Andersson* i Malmö, *Bergström, Mårtensson* och *Hansson* i Rubbestad.
